

C

Ceder på Libanon.

CEDER

Hebr. 'araz, lat. Cedrus Libani. Ett barrträd, som i G.T. förbindes med Libanon, Ps.104:16; Jes.2:13, därav dess latinska namn. Det hebreiska namnet har satts i samband med ett arabiskt ord, som betecknar något som är stadigt rotfäst och starkt.

Cedern är ett ståtligt träd med en vid, kupelformad, ständigt grön krona. Den växer långsamt, men dess höjd kan bli upp till 40 m och stammens tjocklek kan bli omkring 2 m. Livstiden har beräknats till omkring 3000 år. Ännu växer cedern i Libanon men endast i ringa omfattning.

Cederträ är ett rödaktigt virke, som användes till finare inredningsarbeten. Tyrus' konung Hiram levererade cederträ för uppförande av konung Davids palats och av Salomos tempel och palats. Cederträ användes också vid byggandet av det andra templet, Esr.3:7. Fenicierna själva tillverkade sina skeppsmaster av cederträ, Hes.27:5.

I G.T.s bildspråk har cedern ofta fått en symbolisk betydelse. Se: 2. Kon.14:9; Ps.92:13; Jes.2:13; Hes.17:3 f.,22-24; 31.

CEDER

ss, ceder invid vatten 4. Mos. 24:6
förtära cedrarna på Libanon Dom. 9:15
från c.n på Libanon 1. Kon. 4:33
hugger åt mig cedrar 5:6
sände en gång bud till c.n 2. Kon. 14:9
jag högg ned dess höga cedrar 19:23
sände bud till c.n 2. Krön. 25:18
Han bär sin svans ss, en c. Job 40:12
H. röst bräcker cedrar Ps. 29:5
H. bräcker Libanons cedrar 29:5
cedrar (betäckta) av dess rankor 80:11
ss, en c. på Libanon växer han 92:13
varda mättade, Libanons cedrar 104:16
(Loven H.) I fruktträd och cedrar 148:9
Bjälkarna. . . äro cedrar HV. 1:17

ståtlig är (min vän) ss, en c. 5:15
Libanons cedrar, höga och Jes. 2:13
så ock Libanons cedrar 14:8
jag högg ned dess höga cedrar 37:24
låta cedrar växa upp i öknen 41:19
Man faller åt sig cedrar 44:14
skola hugga ned dina cedrar Jer. 22:7
du har ditt näste i cedrarna 22:23
örnen tog bort toppen på c.n Hes. 17:3
kvist av toppen på den höga c.n 17:22
den skall bli en härlig c. 17:23
de hämtade en c. från Libanon 27:5
(Faraos) är. . . en c. på Libanon 31:3
Ingen c. . . gick upp emot denna 31:8
ett folk så högre s. cedrar Am. 2:9
eld skall förtära dina cedrar Sak. 11:1
ty c.n måste falla 11:2

CEDERBJÄLKAR

fäst vid huset med c. 1. Kon. 6:10
Därovanpå, . . . ävensom c. 7:11
c. i otalig mängd 1. Krön. 22:4

CEDERHUS

att du ävlas med att bygga c. Jer. 22:15

CEDERPANELNINGEN

då c. är bortriven Sef. 2:14

CEDERPLANKA

med c.or i rader 1. Kon. 6:9
bomma vi för den med en c. HV. 8:9

CEDERTRÄ

man tager c., . . . rosenrött 3. Mos. 14:4
Sedan skall (prästen) taga c.et 14:6
skall till husets rening taga c. 14:49
Sedan skall han taga c.et 14:51
skall han rena huset med c.et 14:52
prästen skall taga c. 4. Mos. 19:6
Hiram. . . till David med c. 2. Sam. 5:11
jag bor i ett hus med c. 7:2
icke byggt mig ett hus av c. 7:7
vad du begär i fråga om c. 1. Kon. 5:8
Så gav då Hiram åt Salomo c. 5:10
(Salomo) täckte med bräder av c. 6:15
med bräder av c. 6:16
beläggning av c. med utsirningar 6:18
alltsammans var där av c. 6:18
ett altare, överklätt med c. 6:20
1 varv huggna bjälkar av c. 6:36

4 rader pelare av c. och med 7:2
huggna bjälkar av c. ovanpå 7:3
tak av c. över sidokamrarna 7:7
belagt med c. från golv till tak 7:7
1 varv huggna bjälkar av c. 7:12
Hiram s. hade försett hm med c. 9:11
c. lika vanligt s. mullbärsfikonträ 10:27
Hiram. . . till David med c. 1. Krön. 14:1
jag bor i ett hus av c. 17:1
Varför haven i icke byggt hus av c. 17:6
sidonierna och tyrierna förde c. 22:4
c. lika vanligt s. 2. Krön. 1:15
David, till vilken (Hiram) sände c. 2:3
sänd mig c. . . och algunträ 2:8
c. lika vanligt s. mullbärsfikonträ 9:27
dessa sjöledes skulle föra c. Esr. 3:7
du s. belägger huset med c. Jer. 22:14

CEDERTRÄD

c. sätta vi i deras ställe Jes. 9:10

CEFAS

Képhás, grek. form av aram. kepá', klippa; övers. till grek. Pétros (Petrus). Ett namn, som Simon, Johannes' son, fick av Jesus. Se: Petrus, Simon, Simon Petrus.

CEFAS

du skall heta C. Joh. 1:42
Jag håller mig till C. 1. Kor. 1:12
det må vara. . . eller C. 3:22
H. bröder och särskilt C. 9:5
visade sig för C. och sedan 15:5
för att lära känna C. Gal. 1:18
och C. . . stödjejelarna 2:9
när C. kom till Antiokia 2:11
sade jag till C. i allas närvaro 2:14

CENTNERTUNG

Grek. *talantaios*, av: *talanton*, vilket som viktbeteckning motsvarar omkring 30 kg. Se: Vikt.

CENTNERTUNG

hagel, c.a. föllo från him. Upp. 16:21

CESAREA

lat. *den kejsarliga*. En hamnstad i Samarien, omkring 35 km söder om Karmel, 102 km från Jerusalem. Man kallade staden Cesarea Stratonos (efter befästningsverket Stratonos torn) och »Cesarea vid havet» för att skilja den från Cesarea Filippi.

Staden byggdes av Herodes den store på den plats, där Stratonos torn stod. Uppbyggandet tog 12 år (25-13 f.Kr.). Staden hade moderna kloaksystem, god vattenförsörjning, praktfulla slott, teater, cirkus samt tempel. Mest berömd blev Cesarea för sin tunga vägbrytare, som erbjöd en lugn hamn. Piren var 200 fot bred och gjord av block på 50 x 18 x 9 fot.

Till kejsar Augustus' ära kallades staden Cesarea Sebaste (Sebaste är den grekiska motsvarigheten till Augustus). Cesarea blev Palestinas huvudstad, när landet efter Agrippa I:s död år 44 e.Kr. åter kom att lyda direkt under Rom. Där hade landshövdingen sitt residens, varifrån han endast tillfälligtvis besökte Jerusalem och helst endast vid särskilda anledningar. Av Cesareas befolkning utgjorde judarna ett fåtal. De var dock likställda med den övriga delen, som var övervägande hednisk. Under det judiska kriget dräptes samtliga judar.

Det första hednadopet ägde rum i Cesarea i den romerske hövitsmannen Kornelius' hus. App. 10, och här

Från det gamla Cesarea vid havet.

bodde även evangelisten Filippus, 21: 8. På återvägen från sin tredje missionsresa, på väg till Jerusalem, besökte Paulus Cesarea. Efter det upplopp, som hans närvaro förorsakade i Jerusalem, Apg. 21:27 ff., kom han åter till Cesarea, dit han sändes under militäreskort. Här satt han fängslad i två år, innan han sändes vidare till Rom. Cesarea fick tidigt sin biskop. I raden av biskopar kan nämnas kyrkohistorikern Eusebius (315–318).

Stadens namn finns bevarat i Kaisarije, en tjeckisk koloni på ruinplatsen. En italiensk arkeologisk expedition påträffade där år 1961 under utgrävningarna av en romersk teater en sten på 80 x 60 cm med Pontius Pilatus' namn.

CESAREA	
till dess han kom till C.	Apg. 8:40
förde de honom ned till C.	9:30
I C. bodde en man vid namn	10:1
kommo de fram till C.	10:24
sända till mig från C.	11:11
ned från Judeen till C.	12:19
när han hade kommit till C.	18:22
och kommo till C.	21:8
Från C. följde också några	21:16
200 krigsmän. . . avgå till C.	23:23
När dessa kommo till C.	23:33
for han från C. upp till Jerusalem	25:1
Paulus hölls i förvar i C.	25:4
kom han åter ned till C.	25:6
Agrippa och Bernice till C.	26:13

CESAREA FILIPPI

lat. *Filippus' Cesarea*. En stad i Gallanitis vid sydvästra foten av Hermon på en bergsterrass ca 350 m över havet. Enligt somliga är den identisk

Rester av en romersk amfiteater vid Cesarea.

med det gammaltestamentliga Baal-Gad, en plats, där Baal i äldre tid dyrkades som Gad, lyckans gud.

Staden var centrum för dyrkan av guden Pan. Därför bar den i äldre tid namnet Paneas, arab. Banias. Många mynt med bilder av Pan har påträffats här. I närheten av staden låg Paniongrottan, där Banias, en av Jordans källfloder rinner upp. Då Augustus år 20 f.Kr. överlät området till Herodes den store, byggde denne över grottan ett vitt marmortempel till kejsarens ära.

Tetrarken Filippus, Herodes' son, utvidgade staden och gav den namnet Cesarea till kejsar Tiberius' ära. Tillnamnet Filippi fick den för att kunna skiljas från Cesarea vid havet. Agrippa II kallade staden Neronias för att därmed hylla Nero. Dess äldsta namn finns bevarat i nuvarande Banias.

Under sina vandringar kom Jesus och hans lärjungar en gång till trakterna kring Cesarea Filippi. Det var vid detta tillfälle, som Petrus avlade sin bekännelse av Jesus som Messias, den levande Gudens Son. Matt. 16:13; Mark. 8:27.

CILICIEN

Ett landskap i Mindre Asien, begränsat av bergskedjan Taurus i norr, berget Amanus i öster, Medelhavet i söder och Pamfyljen i väster. Det tillhörde på sin tid hetiterna, se d.o., och var troligen även befolkat av dessa. Senare bosatte sig här syrier och fenicier.

Cilicien är nämnt redan i de s.k. Amarnabreven från 1300-talet f.Kr. Här är dess namn Azarwa. En tid tillhörde det Babylonien och Assyrien, men senare kom det under Persien (då det fick sitt nuvarande namn) och därefter under seleukiderna i Syrien. År 103 f.Kr. blev dess östra del romersk provins och år 64 även den västra.

Genom Cilicien ledde en väg mellan Occidenten och Orienten. Här var det en livlig trafik av olika slags människor, köpmän, soldater och andra, något som även inverkade på det religiösa och kulturella livet. Ett flertal religioner var här representerade, och konst och vetenskap stod högt. Moraliskt sett hade emellertid provinsen ett dåligt rykte, och den räknades i gamla tiden som en av de värsta.

Huvudstaden var Tarsus. Härifrån stammade aposteln Paulus. Han var upplärd i tältmakaryrket, som var ett känt hantverk i Cilicien på den tiden,

emedan man här framställde en gethårsduk, som var lämpad för tält. I Cilicien bodde många judar, och dessa hade sin egen synagoga i Jerusalem, Apg. 6:9. En tid efter sin omvändelse besökte Paulus Cilicien, och helt säkert förkunnade han då evangelium där, Gal. 1:21. Senare besökte han provinsen under sin andra missionsresa, Apg. 15:41. Brevet från apostlamötet var bl.a. adresserat till »bröder av hednisk börd . . . i Cilicien», Apg. 15:23.

CILICIEN

av dem s. voro från C.	Apg. 6:9
I bröder. . . s. bon i C.	15:23
färdades genom Syrien och C.	15:41
i en betydande stad i C.	21:39
judisk man, född i Tarsus i C.	22:3
fått veta, att han var från C.	23:34
seglat över havet, utanför C.	27:5
Syriens och C.s bygder	Gal. 1:21

CITTRA

aram. *katros* el. *kitāros*, trol. låneord från grek. *kithāra*; jfr 'gitarr'. En lyra med lådformad resonansbotten, varifrån utgick två armar, som förändades upp till i en tvåarm, där strängarna, som utgick från resonansbotten, var fästa.

CITTRA

När I hören ljudet av. . . cittror	Dan. 3:5
folket hörde ljudet av. . . cittror	3:7
när de hörde ljudet av. . . cittror	3:10
när I hören ljudet av. . . cittror	3:15

-cymbal

kopparcymbaler 1.Krön.15:19

Cymbaler

Cymbaler användes som beledsagande instrument i den gammaltestamentliga tempel- och festmusiken och bidrog till att markera rytmen och ge musiken en särskild prägel av jubel och glädje.

Olika slag av cymbaler.

Cymbalerna bestod av två ihåliga metallskivor, som kunde vara antingen tallriks- eller skålformade. I första fallet slogs metallskivorna vågrätt mot varandra, i senare fallet höll man den ena skivan i lodrätt ställning, medan man slog med den andra. Att det fanns olika slag av cymbaler, framgår bl.a. av Ps.150:5, där det skiljes mellan vad sv. övers. kallar »ljudande cymbaler» och »klingande cymbaler». Förmodligen bestod skillnaden i att det senare slaget av cymbaler frambringande ett kraftigare ljud än det första.

CYMBAL

1) *šālsēlim*, שָׁלְשִׁלִּים

pl. cymbaler, bäcken; ordet hänger samman med verbet *šālal*, klinga, klirra, skallra, skrämra. Se också 2 och 3.

2) *šilšēle-šāma'*, שִׁלְשֵׁלֶה שָׁמָא'

ordagrant: ljudets cymbaler; övers. ljudande cymbaler; *šilšēle*, st. cstr. av *šālsēlim*, se 1; *šāma'*, pausalform av *šēma'* (*šāma'*), ljud, klang; sång, musik. Det senare ordet kommer av verbet *šāma'*, höra, lyssna; hif. låta höra; låta ljuda, ofta i samband med musikinstrument och sång, t.ex. 1.Krön. 15:16; Neh.12:42, därav betydelsen: spela, sjunga. Jfr den franska »Jerusalembibeln» övers. »les cymbales sonores», den gamla sv. övers. »klara cymbaler». LXX har: *kýmbaloí euechoí* (= väljudande cymbaler).

3) *šilšēle tēru'a*, שִׁלְשֵׁלֶה תְּרוּעָה

ordagrant: larmets el. jubelropets cymbaler; övers. klingande cymbaler; *šilšēle*, se 2; *tēru'a*, larm, jubelrop. Det senare ordet kommer av verbet [*rua'*], ropa högt, jubla, och används om härskri, t.ex. Am.2:2, om jubel vid högtidliga tillfällen, t.ex. 2.Sam. 6:15, om larmsignal vid uppbröt, t.ex. 4.Mos.10:5. Jfr »Jerusalembibeln» övers. »les cymbales triomphantés», den gamla sv. övers. »välklingande cymbaler». LXX har: *kýmbaloí alalagmoú* (= ropandets cymbaler), jfr 5.

4) *mēšiltājim*, מְשִׁילְתָּיִם

cymbaler; dual. av *mēšillā*, ringklocka, bjällra, Sak.14:20; av: *šālal*, se 1. I 1.Krön.15:19 omtalas *mēšiltājim nēhōšāt*, kopparcymbaler.

5) *kýmbalon*, κύμβαλον

cymbal, bäcken; av: *kýmbos*, kopp, bågare. I 1.Kor.13:1 förekommer ordet tillsammans med verbet *alalázō*, uppgiva ett härskri (*alalé*), ropa högt. larma; *kýmbalon alalázon* är övers. »en klingande cymbal». Det som är övers. »en ljudande malm» heter på grek. *chalkós echón*. Jfr LXX:s övers. av Ps.150:5, se ovan under 2 och 3.

CYMBAL

1 fröjdade sig med c.er	2.Sam. 6:5
4 fröjdade sig. . . med c.er	1.Krön. 13:8
4 till tjänstgöring med c.er	15:16

Cypress.

4 slog c.er och lät harpor ljuda	15:28
4 Asaf skulle slå c.er	16:5
4 hos Jedutun, förvarades c.er	16:42
4 profetisk anda att spela på c.er	25:1
4 utförde sången i H.hus till c.er	25:6
4 sångarna med c.er	2. Krön. 5:12
4 när man nu lät, och c.er	5:13
4 tjänstgöring i H.hus med c.er	29:25
4 leviterna, med c.er	Esr. 3:10
4 glädjehögtid med c.er	Neh. 12:27
2 Loven (H.) med ljudande c.er	Ps. 150:5
3 loven hm med klingande c.er	150:5
5 vore jag, .en klingande c. 1. Kor.	13:1

CYPERBLOMMA

Benämningen »cyperblomma» är en återgivning av hebr. köpär. Växtens latinska namn är *Lawsonia inermis*, men den är mest känd under det arabiska namnet henna.

Hennaväxten är en buske, som kan bli upp till 3 m hög. Dess hemland är norra Indien, men den förekommer i hela Orienten, bl.a. växer den vid den israeliska medelhavskusten och i trakten av Jeriko. Den är flerårig och har långa ljusgröna blad samt små väluktade vita och gula blommor, som är ordnade i klasar.

Busken är en mycket omtyckt prydnadsväxt. Kvinnorna bar t.ex. de ljuvligt doftande blommorna vid barnen. Av växtens blad och rot kan man framställa ett färgämne, som kvinnorna i äldre tid särskilt använde att färga hår, hud och naglar med. Det är troligt, att det är detta bruk, som åsyftas i 5.Mos.21:11-12.

I Höga Visan liknar bruden sin älskade vid en klase cyperblommor, och brudgummen i sin tur liknar henne vid en örtagård, där det bland andra underbara växter också spirar cyperblommor.

CYPERBLOMMOR

Min vän är för mig en klase c. HV. 1:14
park med c. och nardusplantor 4:13

CYPERN

Grek. Kýpros. En ö i nordöstra Medelhavet, vilken redan under Amarnatiden (1300-talet f.Kr.) är omtalad som konungariket Alasia. Senare har ön fört en skiftande tillvaro, dels som självständig och dels under andra riken: Assyrien, Egypten, Persien, Grekland, Syrien. År 58 f.Kr. kom den under Rom, och år 22 f.Kr. blev den senatorisk provins med Pafos som landshövdingens residensstad.

Cypern är fruktbart och rikt på mineraler, särskilt koppar (ordet »koppar», lat. cuprum, kommer av öns grekiska namn). Tidigt stod Cypern i handelsförbindelse med Palestina, Egypten och flera andra länder i det inre medelhavsområdet. Omkring år 1000 f.Kr. grundlade fenicierna staden Kition på öns södra kust, se Kittim. Redan under andra århundradet f.Kr. bodde här talrika judar (1.Mack.15:23).

Till Cypern kom flera av de kristna, som blev krigspridda under följelsen efter Stefanus' martyrdöd. Här förkunnade de Guds ord för de judar, som tillhörde Cyperns befolkning, Apg.11:19. Sedan Paulus och Barnabas hade fått missionskallelsen i Antiokia, drog de till Cypern, varifrån Barnabas var bördig, 4:36. Här förkunnade de evangelium både för judar och hedningar. En av dem, som blev omvända, var landshövdingen Sergius Paulus, 13:4 ff. Senare drog Barnabas och Markus på en ny missionsresa till Cypern, 15:39. Bland kända kristna från ön var, förutom Barnabas, även en gammal man vid namn Mnason, vilken tog emot Paulus och hans resällskap efter den tredje missionsresan, 21:16.

CYPERN

levit som var bördig från C. Apg. 4:36
drogo omkring ända till...C. 11:19
några män från C. och Cyrene 11:20
seglade därifrån till C. 13:4
Barnabas...avseglade till C. 15:39
när vi hade fått C. i sikte 21:3
Mnason från C., en gammal 21:16
seglade vi under C., eftersom 27:4

CYPRESS

Hebr. bëroš. Detta träd nämnes ofta tillsammans med cedern; det räknas till »Libanons härlighet», Jes.60:13. Övers. »cypress» är osäker; mer sannolik är Luthers övers. »Tanne» (gran, fur). Det hebreiska ordet åsyftar förmodligen ständigt gröna barrträd, som växer i Palestinas och Libanons bergstrakter. Trädet från bëroš användes som byggnadsvirke t.ex. i Salomos tempel. Vid skeppsbygge brukade man enligt Hesekiel bl.a. bëroš från Senir (det amoreiska namnet på Hermon i Anti-libanon). Virket kunde också användas för tillverkning av musikinstrument. I Hos.14:9 omtalas en särskild art med åbara fruktkärnor.

CYPRESS

jag högg ned väldiga c.er 2. Kon. 19:23
hägern gör sitt bo i c.erna Ps. 104:17
c.en vår väggpanel HV. 1:17
Själva c.erna glädja sig Jes. 14:8
(Sanherib) högg ned dess c.er 37:24
skall på hedmarken plantera c. 41:19
skola c.er växa upp 55:13
både c. och alm och buxbom 60:13
Av c.timrade de plankverk Hes. 27:5
ingen c.hade kvistar s.kunde 31:8
lik en grönskande c. Hos. 14:9
Jämra dig, du c. Sak. 11:2

CYPRESSSTRÅ

med instrumenter av c. 2.Sam. 6:5
vad du begär i fråga om c. 1.Kon. 5:8
Så gav Hiram åt Salomo c. 5:10

husets golv med bräder av c. 6:15
2 dörrar av c. 6:34
hade försett honom med c. 9:11
sänd mig, c. och algumträ 2. Krön. 2:8
Huvudbyggn. beklädde han med c. 3:5
man skakar lansar av c. Nah. 2:3

CYRENE

Huvudstad i Cyrenaika, den öster om Stora Syrten belägna platån Barka, väster om Egypten. Staden låg 800 km öster om nuvarande Tripolis i Libyen.

Ursprungligen var Cyrene en grekisk koloni, grundad ca 630 f.Kr. Det låg i en fruktbar trakt och blev snart en livlig handelsstad. Efter Alexander den stores död kom Cyrene under de egyptiska ptolemeerna och från år 96 f.Kr. under romarna, vilka år 74 f.Kr. gjorde staden till romersk provins.

Cyrene hade en talrik judisk befolkning. Enligt Josefus hade redan Ptolemeus I (323-285 f.Kr.) förflyttat judar hit. Bland dem, som hörde Petrus' pingstpredikan, var även folk från »Libyens bygder, åt Cyrene till», Apg.2:10, och judar från Cyrene hade andel i en synagoga i Jerusalem, 6:9. Simon, som bar Jesu kors, var från Cyrene, Matt. 27:32, likaså några kristna, som förkunnade evangelium för grekerna i Antiokia, Apg.1:20; 13:1.

CYRENE

en man från C., som hette Matt. 27:32
Simon från C. Mark. 15:21
en man, Simon från C. Luk. 23:26
i Libyens bygder, åt C. till Apg. 2:10
några män från Cypern och C. 11:20
såsom profeter... Lucius från C. 13:1

CYRENE

hörde till c.ernas synagoga Apg. 6:9

Från det mäktiga Colosseum i Rom, där flere kristna martyrer offrade livet för sin tro.